

2017-01-11

Diarienummer
KS 2016/1029

Justitiedepartementet/ Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Remiss Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten (SOU 2016:71), Ju2916/07760/L6

Lunds kommun har beretts tillfälle yttra sig över rubricerad remiss.

Beträffande förslagen rörande omval har kommunen inga invändningar.
De tillstyrks sålunda.

Förslagen till anordning av valsedlar avstyrks däremot å det bestämdaste. De är synnerligen opraktiska (och därmed mycket dyra för kommunerna) och förefaller betydligt mindre genomtänkta än förslagen rörande omval. Kommunen utgår i det nedan anförda från förfarandet i vallokalen på valdagen, men motsvarande argument gäller givetvis också – i tillämpliga delar – för de olika formerna av förtidsröstning.

Det är djupt beklagligt, att utredarens direktiv uttryckligen har förbjudit honom att ens överväga förändringar av det nuvarande *valsedelssystemet*. Redan på andra sidan Öresund tillämpas en form av ”enhetsvalsedel”, som av väljaren kompletteras med markering av parti respektive kandidat. En sådan ordning skulle givetvis drastiskt minska det totala behovet (samt därmed kostnaderna för tryckning, distribution och lagerhållning) av valsedlar och därmed också den mycket skrymmande exponeringen i eller i anslutning till vallokalerna. Den skulle även bidra till en ”total” sekretess i och med att väljaren gör hela sitt parti- och kandidatval i skydd av valskärmen.

Många väljare medför valsedlar, antingen de fått sådana distribuerade från partierna eller själva anskaffat dem på annat sätt. De som förser sig med valsedlar från utdelarna utanför vallokalen eller från valförrättarnas utbud, tar nästan alltid flera olika sedlar. Anmärkningarna från observatörer torde utgå från att väljare i allmänhet tar endast en valsedel för varje val. Så görs knappast ens av medlemmar i ett parti.

Vid det nuvarande valsedelsbordet har flera väljare möjlighet att studera utbudet av valsedlar samtidigt, varefter de går in i vallokalen med de valsedlar som de slutligen har tagit. Det tar förhållandevis kort tid att

2017-01-11

Diarienummer
KS 2016/1029

inne i själva valskärmen sätta eventuella personröstkruss och därefter stoppa in valsedlar i valkuvert (samt försluta dessa).

Med den föreslagna ordningen (dvs med valsedlarna inne i valskärmen) *förlängs* den tid, som varje enskild väljare uppehåller sig *inne i* valskärmen, avsevärt, om själva granskningen av valsedelsutbudet i stället skall ske där. Lösningen på detta problem måste då bli, att avsevärt *flera* valskärmar än idag anordnas inne i själva vallokalen. För närvarande krävs för ett väl fungerande iordningställande av valsedlar bakom valskärm tillgång till omkring fem valskärmar (varav en anpassad för väljare med fysiska funktionshinder) i ett valdistrikt av normalstorlek (1 500–1 800 röstberättigade, varav något flera än hälften röstar i vallokalen på valdagen). Om väljarens tid bakom valskärmen ökas till den dubbla (eller rent av den tredubbla) krävs i stället 10–15 valskärmar. Själva vallokalen måste *rymma* detta ökade antal valskärmar. Risken för stockningar och ordningsproblem inne i själva vallokalen ökar också betydligt, om ett större antal personer uppehåller sig där.

Om en väljare vill ställa en fråga om valsedlarna (t ex för att efterfråga en viss kandidat eller en valsedel för ett visst parti) tvingas väljaren lämna sin plats bakom valskärmen för att uppsöka en valförrättare och få sin fråga besvarad. Under den tid, som det tar att få ett svar (eller ett sakförhållande förklarad) står *antingen* denna valskärm tom i väntan på att väljaren skall återvända dit *eller* förlorar väljaren ”sin plats i kön” och får vänta på att en annan valskärm skall bli ledig. Båda alternativen medför tidsspillan och därav följande irritation. Med det hittillsvarande systemet har frågor kunnat redas ut, innan väljaren uppsöker sin valskärm.

Normalbemanning vad gäller samtidigt tjänstgörande valförrättare uppgår till fyra personer: ordförande, längdförare, ”dörrvakt” (som reglerar inpasseringen till själva vallokalen samt kontrollerar valskärmarna med avseende på eventuellt kvarlämnade valsedlar och penna) samt ”ordningsman” (som övervakar ordningen vid valsedelsbordet och utgör en resurs för tillkommande tillfälliga arbetsuppgifter). Med nuvarande ordning skall således *en* av de samtidigt tjänstgörande valförrättarna ägna sig åt att granska och upprätthålla ordningen vid det särskilda valsedelsbordet samt vid behov – utifrån valnämndens upprättade placeringsföreskrifter – ge upplysning åt väljarna om vilka partier och listtyper som förekommer. Denna ordningsman har även valnämndens uttryckliga instruktion att så långt möjligt förhindra att enskilda väljare på egen hand stoppar tillbaka redan tagna valsedlar i något av valsedelsfacken; detta moment skall i stället – med iakttagande av valnämndens föreskrifter – utföras av ordningsmannen. Likaledes skall denna person komplettera valsedlarna, när något slag tagit slut.

Med den nu föreslagna ordningen måste i praktiken *ett antal* samtidigt tjänstgörande valförrättare ägna sig åt att kontrollera ordningen i var och

2017-01-11

Diarienummer
KS 2016/1029

en av valskärmarna efter varje besökande väljare. Förutom själva behovet av ytterligare valförrättare uppstår också betydligt mera ”spring” kors och tvärs inne i vallokalen under förrättningens gång.

Sammantaget leder således det föreslagna systemet till två fördyringar samt ett tillkommande problem vid anskaffandet av vallokaler:

- kostnader för ett påtagligt ökat antal valskärmar av en påtagligt större modell;
- kostnader för betydligt ökat antal valförrättare; *samt* ett uppenbart behov av betydligt större golvyta inne i själva vallokalen.

För närvarande använder de flesta valnämnder till övervägande del normala skollokaler (av normal klassrumsstorlek) som vallokaler på valdagen. I många fall kommer normala klassrum inte att rymma ett betydligt större antal valskärmar än dagens 4–5, vilket i sin tur kommer att försvåra anskaffandet av vallokaler överhuvudtaget, framför allt i glesbygdskommuner och tätbefolkade kommuners ytterområden. I de fall då en utökning av vallokalens disponibla golvyta inte är möjlig återstår endast en kraftig minskning av antalet röstberättigade i varje distrikt, dvs en påtaglig utökning (en dubblering eller mera) av antalet valdistrikt i en och samma kommun. Redan idag är tillgången på lämpliga lokaler en starkt gränssättande faktor i valnämndernas planering, och med det föreslagna systemet skulle dessa svårigheter öka ytterligare.

Det är inte klarlagt, hur utredaren egentligen tänker sig att *ambulerande röstmottagning* skall tillgå med valskärmar av den typ som han anför som exempel. Såvitt framgår av hans beskrivning finns ingen ”mobil” version av dessa valskärmar att tillgå. Den ambulerande röstmottagning, som införs fr o m 2018 års val skall i princip kunna tillämpas inte endast i rörliga röstningslokaler (t ex ett för ändamålet specialinrett fordon) utan även i form av ”patruller” som gör besök på ungefär samma sätt som de hittillsvarande kommunala buden. De hittillsvarande förtidsröstningarna vid ”institutioner” av olika slag har till stor del genomförts med hjälp av portabla valskärmar (av pappmaterial) samt medförda valedelsställ, och den kommande ambulerande röstmottagningen har – enligt hittills gällande förutsättningar – beräknats kunna genomföras med materiel av motsvarande slag. Ett valedelsställ av valmyndighetens egen modell med halvfyllda fack (alltså med ca 150 valedlar i vart och ett av de 36 facken, dvs totalt 5 400 valedlar) väger totalt ca 6,75 kilo, ställets egenvikt oräknad. Ett valedelsställ med samtliga fack helt fyllda väger nära det dubbla, dvs 11– 12 kilo. Som nedan anförts, krävs flera sådana ställ.

Utredaren har underskattat, hur många olika valedlar, som skall tillhandahållas på ett och samma ställe – enligt förslaget inne i *en och samma* valskärm. Det exakta antalet sedlar kan – beroende på antalet

2017-01-11

Diarienummer
KS 2016/1029

partier (och skilda listor inom desamma) i olika landstings- och kommunvalkretsar – skifta, men beträffande riksdagsvalet är det i princip lika över hela riket. Som exempel kan anföras att det inom Lunds kommun vid de allmänna valen 2014 skulle beredas plats i olika valsedelstall för sammanlagt **101** olika valsedlar i tre olika färger (motsvarande de tre olika valen):

- riksdagsvalet totalt **44** olika valsedlar: blanka valsedlar + partivalsedlar för de åtta riksdagspartierna + 35 olika listtyper av namnvalsedlar
- landstingsfullmäktigevalet (Region Skåne) totalt **32** olika valsedlar: blanka valsedlar + partivalsedlar för de åtta riksdagspartierna + 23 olika listtyper av namnvalsedlar
- kommunfullmäktigevalet totalt **25** olika valsedlar: blanka valsedlar + partivalsedlar för de åtta riksdagspartierna + 16 olika listtyper av namnvalsedlar

Vid valen 2014 krävdes *fyra* skilda valsedelstall av valmyndighetens dåvarande modell (med 36 fack i varje) för att kunna skilja mellan de olika färgerna/valen och dessutom åstadkomma någon form av systematik i tillhandahållandet. De viktigaste aspekterna på anordnandet av valsedlar är *ordning* och *överblickbarhet*, såväl för valförrättarna som för väljarna. I det föreslagna nya systemet blir den viktigaste aspekten att lyckas ”klämma in” så många valsedlar som möjligt på en mycket liten tillgänglig yta. De norska valskärmar, som av utredaren anföras som exempel på lämpliga framtida valskärmar, förefaller överhuvudtaget *inte* kunna rymma mellan 100 och 120 olika valsedelstyper med bibehållande av en godtagbar ordning och överblickbarhet, i synnerhet eftersom att alla typer av valsedlar skall vara tillgängliga för väljare i rullstol. Det förefaller dessutom, som om valsedlarna i den ena avbildade valskärmen förvaras *liggande* istället för *upprättstående*, vilket ytterligare försvårar möjligheten att upptäcka ens partibeteckning utan att ta ut valsedlar och därefter, vid felval, återlägga desamma – med risk för att valsedlarna återläggs i *felaktigt* fack.

Det är kommunens entydiga erfarenhet av god ordning att det under hela valdagen skall förekomma så *få* ”lösa” valsedlar som möjligt inne i själva vallokalen. Att det redan under dagen förekommer valsedlar på många olika ställen inne i själva vallokalen ökar också risken för att någon (eller ett antal av dessa) på ett eller annat sätt blandas samman med de i valkuvert avgivna rösterna i samband med den preliminära rösträkningen efter röstmottagningens avslutning, vilket i sin tur förorsakar felaktigheter, som riskerar att ”medfölja” till länsstyrelsens slutliga sammanräkning.

Anders Almgren
Kommunstyrelsens ordförande